הרב שלמה אבינר

דין ודברים בין חבר ומוסדות הישוב

שאלה:

מזכיר הפנים הכריע בין שני חברים על מתן זכות מסויימת. תחילה ניתנה קדימה לחבר אחד ליהנות מזכות זו, ואח"כ היא הועברה לשני. החבר אשר נשללה ממנו הזכות, רצה לערער בפני המזכירות בהיות הדבר ענין משקי, ואחר התיעצות עם מזכיר פנים ראה גם אפשרות לערער בפני "דין תורה". מכל מקום אמרתי לו שקודם יערער במזכירות. המזכירות לא קיבלה את הערעור. הוא הציע למזכ"פ להכריע בנושא ע"פ דין תורה. המזכ"פ הסכים ואמר שיקבל כל מה שיוכרע בדין תורה.

אזהרה: לא כל פרטי העניין מפורשים בהמשך, והדבר מכביד קצת על הבנתו, אבל אין היתר מצד הדין לגלותם. כמו כן יתכן שלא כל הפרטים ידועים לי לגמרי; למשל, לא דנתי בחלקה של ועדת חברים בנושא, אלא רק במה ששני הצדדים מסרו לי בשעת הבירורים. ולכן אני דן בדברים רק על יסוד מה שידוע לי; הדברים נכתבו רק מבחינה עיונית, בגלל כמה נקודות עקרוניות שחשוב להבליטן.

תשובה:

1. אחרי שנשמעו כל אחד לחוד, ואח"כ כל אחד בנוכחות השני, התברר שאין חילוקי דעות בקשר לעובדות אלא רק בפירושן, במשקל שיש לתת להן ובשקול דעת לגבי הדרך שהיה לנקוט בה.
2. יש להבחין בין מצב שאפשר להוכיח שהחלטת המזכ"פ היתה מוטעית ביסודה, ואז היא בטלה, ובין מצב שיש פנים לכאן ולכאן, ויתכן שאפשר היה להכריע אחרת, אבל גם להכרעתו יש מקום. במקרה השני אין זה ברור שהוא יכול לבטל את דעתו ולאמר שהוא מקבל את דעתו של הרב, כי אין פה ענין פרטי שלו, אלא ענין שדחיית הכרעתו תהיה לרעת חבר אחר בישוב. ברור שאם פסק דין יחייב אותו, אין להתחכם, אבל אם אין פסק דין

שיכריח אותו, ואין כאן אלא דעת נוטה, הדבר שונה, כי בזה הוא מפסיד זכויות של אחר, ואדם אינו רשאי להתחסד על חשבון אחרים.

3. למזכיר פנים אין סמכויות מוחלטות, והוא אינו אלא שליח של הציבור, כדי לבצע את המדיניות שהציבור קבע, בין באופן מפורש בין ע"י הסכמה הדדית בלתי מפורשת. (ובנידון דידן המזכ"פ אמר בפירוש לחבר, שהוא כמזכ"פ מוכן לקבל פסק דין שיזכה את החבר, אבל אין הוא מוסמך לקבל זאת בשם המזכירות).

4. אחרי ששמעתי את כל הטענות של החבר ושל המזכ"פ (שהם, אגב, ידידים מצויינים), ושאלתי הרבה שאלות (מביכות), הגעתי לעניות דעתי למסקנה שאי אפשר להוכיח שהיתה כאן טעות מפורשת של מזכ"פ. זאת אומרת שהוא לא עשה דבר מנוגד להדרכות התורה לגבי החיים החברתיים, וכן לא עשה דבר נגד החלטות של הישוב, בין מפורשות בין מקובלות.

5. אבל יתכן לאמר שהיתה טעות בשיקול הדעת. (מי שלמד מסכת סנהדרין יודע את ההבדל בין טעות בדבר משנה וטעות בשיקול הדעת). כמובן גם יתכן שלא היתה טעות. באופן כללי כפוף מזכיר פנים למדיניות הכללית של הישוב, תקנונים וכו'; מכל מקום יש לו מרחב תמרון מסויים בתוך המסגרת הזאת, כמו כל בעל תפקיד. וזאת בשני מובנים: ראשית כל, יש לו חופש מסויים בפירוש ההנחיות הכלליות. שנית, יש לו סמכות להכריע הכרעות "אקסטרה־תקנוניות" לפי צורך השעה והמצב. הסמכות הזאת היא בודאי הכרחית למי שמוטל עליו למלא תפקידי הנהגה ולא רק תפקידי הנהלה. כמובן כל זמן שאלה אינם חורגים מחופש התמרון המקובל בישוב.

6. לכן היה נראה לעניות דעתי שאין כאן טעות "משפטית", אולי היתה טעות בשיקול הדעת, מכל מקום גם השיקול שלו היה לגיטימי. יתכן שלו היו שואלים אותי הייתי מכריע להפך; מכל מקום אין בכוחי לאמר שדרך הכרעתו אין לה מקום. ולכן מכיוון שכבר הכריע אי אפשר להחזיר את הגלגל אחורנית, מכיוון שזה יביא נזק לחבר השני שקיבל את הזכות.

7. טעות "משפטית" יכולה להופיע בשני אופנים: א. ע"י התעלמות מכלל משפטי, בין תורני בין תקנוני מסויים. ב. ע"י אי ידיעת נתונים מציאותיים מסויימים. במקרה שלנו החברר שבעת שהחליט, חסרו למזכ"פ נתונים מסויימים, והכרעתו היתה מבוססת גם על הערכות מסויימות לגבי דרכו של המערער בפרשה זו. לשאלתי אם ידיעת נתונים אלה בשעת החלטתו היו משנים אותה, ענה שכנראה שכן. מכל מקום אחרי בירור הדברים, אין די בכך להפוך את החלטתו לטעות, כי נתונים אלה לא היה בכוחם להכריח אותו לשנות את ה"שיקול המשפטי", אלא רק להטות את הכף בכיוון השני

מבחינת שיקול הדעת. לכן אפילו יצוייר שעכשיו יודיע מזכ"פ שהוא חוזר בו מהחלטתו עקב המידע החדש שמשנה את שיקול דעתו, אין הוא רשאי לעשות כן. כי שיקול דעתו לבטל את הזכות של החבר הראשון היה לגיטימי במסגרת סמכויותיו של מזכ"פ; ועל אף המידע הנוסף, יכול החבר השני אשר קיבל את הזכות לאמר לו: "אתה חוזר בך משיקול דעת זה, אני איני חוזר בי ממנו. ומכיון שאינך אלא שליח של הצבור ופעלת לפי שליחותך, מה שעשית עשוי".

8. **בסיכום:** מכיוון שלא החליט המזכ"פ בניגוד לתורה או לתקנון הקהל, ופעל במסגרת סמכויותיו, אי אפשר לבטל החלטתו, אפילו אם שיקול דעתי יותר נוטה לכיוון אחר, מכיוון שכבר החליט, ושינוי יביא נזק לצד השני.
9. **מוסר השכל** הוא: הידברות בין אדם לחבירו עשויה להציל מבעיות מיותרות לחלוטין.